

De persze az, hogy *Az utolsó szénégetők* olvasása a fent leírtakhoz hasonló tudattartalmak keletkezésével járó élmény – a valóságtól meglehetősen elrugaskodottnak tűnő állítás lenne. Hogy az ezekhez hasonló összefüggésekből mennyi képes aktiválódni, jobbra generalizálhatatlan és a szöveg befogadását mégis lényegi módon meghatározó tényező. A pályafutását a kezdetektől követő és számos szövegét szinte betéve tudó Bodor-rajongó (talán van ilyen) számára alighanem számos összefüggés és elcsúszás felfedezhető, mások viszont már alighanem kevesebbet, és sokszor alighanem csak az ismerőség érzése lesz meg, amit segítség nélkül nem sikerül forrásához kötni. De ha nem is valósul meg soha az összes lehetséges kapcsolat érzékelése, a kötet immanenciájára hivatkozva érdektelennek ítélni ezeket ugyancsak hiba lenne, hiszen bárki, aki valaha is olvasott már Bodor-novellákat, legalább egy futó *déja vu*-érzést alighanem tapasztalni fog egy-egy tárca kapcsán (ha pedig még sosem olvasott, akkor egyrészt maradnak a kötet novelláinak belső kapcsolatai: az Ojniczáné- és főleg a Menyhárt doktor-novellák ugyancsak többértelmű viszonyai; másrészt pedig csak elhalasztódik az érzés addig, amíg a tárcakötet után belefog majd egy novelláskötet olvasásába).

Míndez talán már nyilvánvalóvá teszi, miért is volt különösen szerencsés a találkozás Bodor Ádám és a tárca műfaja között. A különböző távolságokból érkező rezonanciák otthonossá teszik a szövegek terét, antedatálják az olvasó és a szöveg világa közötti viszonyt, mintha azzal, vagyis annak egy közelebbi vagy távolabbi szegletével már az adott tárca olvasása előtt ismerősök lennénk. Az életmű szövegeinek hatása a kitartott alaptónus miatt összeadódik, ám ami kapcsolódások és elkülönülések révén a szövegek összességéből létrejön, az éppenséggel nem egy olyan konzisztens mitológia, aminek *A gyűrűk ura* és annak szatelitszövegei lehetnének a paradigmatis példái, hanem egy folyamatosan változó és elbizonytalanodó, vagyis hatását tekintve mindig már csak az emlékezetben élő világ – aminek nem rajzolhatjuk meg a határait és nem szedhetjük lajstromba lakosait, mégis könnyen érezhetjük otthon benne magunkat. Bodor tehát tárcáiban ugyanúgy egy-egy mindennapos kis eseményre közelít rá, mint teszik azt a prototipikusnak tekintett tárcák szerzői, épp csak ezek ennek a bodori, a valóságtól fél hanggal elemelt világnak az eseményei – amelyben bár felfedezhetjük közös valóságunk területi, politikai, társadalmi viszonyainak nyomát, de azt mindig kibillenti valami abszurditás, de amelyben bár abszurdítások történeke, a szentvelen hangú elbeszélő mégsem tudja másnak látni, mint tökéletesen normálisnak. És ennél fogva tűnnek valamivel talán sikerültebbnek a kötet első felében található tárcák (ezek eredetileg jobbra *A város megközelítése* főcím alatt jelentek meg), ahol egy városnyi területen koncentráltan látszanak összefutni a szálak, míg a második félben (ide többnyire a *Helyszínek* ciklusból kerültek szövegek) behálózák az egész keleti blokkot, az extenzitás javára csökkentve az intenzitást.

Végül azonban vissza kell térnem a kiinduló problémához: az egyszerű és a hozzáértő olvasó ugyanis ezúttal talán nem is esik olyan nagyon messzi egymástól. Amilyen sokat emlegetik papír-

alapú és elektronikus olvasás manapság kieleződő csatáját, olyan ritkán jut túl a vita a könyv illatára apelláló érveknél. Pedig amit tudok a Bodor-művek összefüggéseiről, azt nem azért tudom, mert képes vagyok fejben tartani az egész életművet vagy akár csak mert Bodor-kutató lennék. A zavarra, amit az olvasó érez a megsejtett, de pontosan nem lokalizálható kapcsolatok nyomán, már nem csak a korábbi kötetek – ha a közelben vannak – reménykedő végigpörgetése lehet a válasz, hanem az is, hogy egyszerűen rákeresünk a gyanús szóra az összes Bodor-mű között. Kizárhatjuk persze ezt mint a tárcák keletkezéséhez képest anakronisztikus vagy egyszerűen csak az olvasás hagyományrendjébe nem illeszkedő reakciót – és valamilyen szinten talán ezt látszik sugallni egy bárki számára hozzáférhető korpusz egy kiválasztott szeletének könyvként való megjelenítése is. Ám a lehetőség mindenesetre átrajzolhatja az életműről alkotott képünket: a potenciális kapcsolatok mind realizálhatóvá válnak, az emlékképek a szövegrengeteg mélyébe vezető ösvényekké változnak, amely ettől persze még nem válik egyértelművé, sőt így lendül csak játékba igazán a fabulák, szereplők és helyszínek önazonosságát és egyértelmű összetartozását kibillentő poétika – város helyett vidámpark. *Az utolsó szénégetők* tárcái mindenesetre kiváló kiindulópontokat nyújtanak ilyen kirándulásokhoz.

Vágyakozás a nehézségek után

Demény Péter

(Spiró György: *Tavaszi Tárlat*. Magvető, 2010)

„Még a regény jellegtelen, néhol bántóan alacsony színvonalú stílári állaga is ezzel hozható összefüggésbe: a színpadi utasítások sietős, hevenyészett, az akciót szolgáló nyelve ez.” Radnóti Sándor már a Híd 1982/12-es számában *Az Ikszekről* közölt tanulmányában¹ megfogalmazta, ami engem biológiai okokból jóval később kezdett foglalkoztatni, de azóta sem tudok szabadulni tőle; pontosabban szempontokat adott egy kérdésemhez, amely úgy izmosodott meg, ahogy megismertem Spiró életművét és egyre csatlakozóan hallani kezdtem a spirói hangot: hogyan lehetséges, hogy ilyen hányaveti mondatokból ilyen kom-

¹ Kötetben lásd Radnóti Sándor: *Néma játék*. Spiró György: *Az Ikszek* = Uő.: *Mi az, hogy beszélgetés? Bírálólatok*. Magvető, Budapest, 1988, 104–117 (*JAK-füzetek* 36). Az idézett mondat a 111. oldalon olvasható.

pakt, szép és nagy jelentőségű próza áll össze? Úgy láttam, hogy egy Spiró-regény indítása semmiképpen nem előlegezi meg a nagy művet, amelyhez jó esetben eljutunk, ha nem tesszük le a könyvet az első oldalak után. „Megjött Boguslawski – jelentette Macrott.” „Jeruzsálembé indulsz holnapután!” Ez *Az Ikszek*, illetve a *Fogság* kezdőmondata, és nem hiszem, hogy bárki úgy gondolná, általuk máris egy olyan nyelvi világba került, amelyből nem lehet szabadulni. Az elsőből megtudjuk, ki a főszereplő, a másodikból, hogy mivel indul a cselekmény, mi az, ami kimozdítja Urit megszokott környezetéből és elindítja a kalandok felé. Semmi olyasmi, amiből arra következtethetnénk, hogy itt a nyelv művésze állunk szemben, lerúghatjuk a papucsunkat, elengedhetjük magunkat a fotelben és máris élvezhetjük, mit hoz a jövő.

De ki mondta, hogy most a nyelv művésze következik? Az író maga biztosan nem mondta, és nem lenne tisztességes, ha olyasmit várnánk el tőle, amit soha meg sem ígért. Spiró poétikájának semmi köze ahhoz a nyelvművész programhoz, amely napjainkban nagy divatját éli s amely rangos szerzők mellett, mint amilyen Esterházy Péter vagy Parti Nagy Lajos, egy csomó dilettánst is üdvözít. Egy tévéinterjúban, amelyet a *Fogság* megjelenése előtt adott Mészáros Sándornak, Spiró többek között Gorkijt említette olyanként, aki „segített rajta” és Móriczot „nagy íróként”, s ebből is nyilvánvaló, hogy egy olyan poétikát tart a magáénak, egy olyan poétikához ragaszkodik a maga karcos módján, amely a klasszikus nagyregényeké, s amelyben a „világ” és a „valóság” nagyobb szerepet játszik, mint a nyelv.

Tisztában vagyok vele, hogy a kortárs elméletek fényében csínján kell bánni az ilyen megkülönböztetésekkel, sőt, azok szerint ez a különbségtétel egyenesen képtelenség, de egy író hite és poétikája nem tehető elméletek függvényévé. „Tizenegy éves koromban, 57 tavaszán olvastam egy különös újságcikket. Negyvenkét évvel később, váratlanul bukkant fel az emlékezetemben, és pillanatok alatt egy regény eleje és vége rémlett fel bennem, hogy már csak a két végpont közötti szöveget kelljen megírnom. Nyomozni kezdtem az újságcikk után. Két hónapi kutatás után már-már lemondtam a regénytervről – epikai hitel nélkül nem érdemes prózát írni –, amikor rábukkan- tam.” Olvassuk el még egyszer a fülszövegből a gondolatjelbe tett mondatot: „epikai hitel nélkül nem érdemes prózát írni.” Először nem értettem, illetve nem értettem egyet vele, vitatkoznunk kezdtem hát. Miért keres egy író olyan kétségbeesetten egy újságcikket? Az „epikai hitel” nem újságcikkekből, „történelmi tényekből” lesz, hanem éppenséggel a mondatokból. Honnan tudom én, mi történt a XVIII–XIX. század fordulóján *Az Ikszek* helyszínein? Nagyon nyersen szólva kizárólag a regényből; még nyersebben szólva más nem is érdekel. A valóság az, ami számomra megjelenik egy műben és sokkal inkább függ a szöveg hitelességétől, mint a tények igazságától. Azt a kort, amelyben Uri élt, elképzelni is alig tudom, de meg sem fordul bennem, hogy nem tudom elképzelni: a *Fogság* magával ránt a maga igazságának örvényébe. Milyen könnyen kimondtam, hogy „Uri élt”, holott máshonnan nem tudom ezt, mint Spiró regényéből.

Így vitatkoztam magamban, amíg rá nem jöttem, hogy voltaképpen *magammal* vitatkozom. Spiró nem erről beszél. Hanem a *narrátor pozíciójáról*, arról a pontról, ahonnan az írás egyáltalán elkezdhető, ahonnan értelme, *írói* értelme lesz az anyaggyűjtésnek, ahonnan kezdve kattozhat az alkotói motor. Ha nem irtózna az ilyen jellegű szavaktól, úgy is fogalmazhatott volna a fülszövegben, „referencialitás nélkül nem érdemes prózát írni.” Magyarán: nem *nekem* kell elhinnem, hanem *neki*, annak, aki a szövegen dolgozni kezd. „Nem találunk szavakat” – egy Spiró-könyv nem indulhatna így. „Nem találok valóságot” – így indulhatna, de nem indul, mert csak akkor ír könyvet, ha megtalálta.

„Ugyan egy kisregény terjedelménél valamivel hosszabb lett, de még így is a *Tavaszi Tárlat* a legrövidebb regényem.” – nyilatkozta az író,² még a könnyebb befogadás érdekében sem érdemes azonban visszamenőleg szabadkozni: az ő formája a *nagyregény*. Talán éppen a furcsán művészi letlen mondatok miatt; azoknak lehet szüksége egy hosszú pályára, hogy nyugodtan gördülhessenek, nyugodtan kifuthassák magukat és megteremthessék önnön valóságukat.

A másik hipotézis, amelyet megfogalmazok: Spirónak *prózaíróként* valamilyen régmúlt eseményre van szüksége, hogy igazán sikerült könyvet alkosson. Azokban, amelyeknek a témája a jelen vagy a jövő, túlságosan nagy hangsúlyt és intenzitást kapnak az író megszállottságai, elsősorban végtelen pesszimizmusa, amellyel a mai Magyarországhoz és a mai világhoz viszonyul. *Az Ikszek* vagy a *Fogság* világában valahogy inkább Boguslawski, illetve Uri történetéből bontakoznak ki az itéletek; Fátray Gyula világa azonban az a világ, amelyben Spiró maga is felnőtt és szocializálódott. A szűken értett „epikai hitel” itt üt vissza arra, aki olyan szenvedélyesen hangsúlyozza a szerepét. Már Bazsányi Sándor is töprengett azon, vajon ki beszél a különféle „keseregésekben”, a főszereplő vagy az elbeszélő. „Nem lehet teljes bizonyossággal eldönteni. Spiró elbeszélője ugyanis »történetünk hősnéke« bőrébe bújva bármit mondhat, bárminek hangot adhat, bármiféle indulatból vagy rögeszméből fakadó érzelmi vagy nyelvi közhelynek, bármiféle laposságnak vagy olcsóságnak.”³

² <http://kultura.hu/main.php?folderID=887&articleID=306064&ctag=article&id=1>

³ Bazsányi Sándor: *Posztoszocialista lektűr*. Élet és Irodalom, 2010. október 22.

A döntés azért nehéz, mert nagyrészt azt látjuk, amit Fátroy láthat, de ő maga mégsem nevezheti „hősünknek” magát. A narrátor követi a főszereplőt, de nem azonos vele. A másik nehézség pedig az, hogy az ember szinte hallja Spiró közéleti hangját, ezt a mai világ ellen csikorgó hangot. „Miért lehet nálunk bármilyen galádságot elkövetni, függetlenül attól, milyen a rendszer? Mítől van az, hogy nálunk mindig a söpredék kerekedik felül?” – szól a Bazsányi által is idézett részlet a 237. oldalon és nehéz eltekinteni attól, hogy Spiró maga is ilyeneket szokott mondani a jelenkori állapotokról. Ami nem lenne baj (két ember gondolhatja ugyanazt egy kérdésben), de az olvasó számára kényelmetlenül egybemosódik két egyéniség, Fátroy jelleme szűkül, egyénisége korlátozódik, szócsőnek tűnik inkább, mint főszereplőnek, aki a *saját élményei* hatására beszél úgy, ahogy beszél.

Egy a *Feleségverseny* környékén adott interjúban Spiró többek között Dosztojevszkijt, Flaubert-t és Fejes Endrét emlegeti, mint olyanokat, akik „következtesen az emberi korlátoltságról meséltek”.⁴ Így van; de mindegyik meghűzódott a szereplők mögé, mindegyiknél nagyon pontosan lehet tudni, mikor beszél a narrátor és mikor Szvidrigajlov, Charles Bovary vagy Hábetler János. A *Rozsdatemető*, Spiró egyik kedvenc könyve olyan száraz és tárgyilagos, hogy az már a személytelenség apoteózisa. Ha sejtjük, mit gondol Fejes, azt inkább abból sejtjük, hogy éppen ezt a történetet tartotta érdemesnek elénk tárni, s nem abból, hogy nem tudjuk megkülönböztetni az alakjaitól.

Ezért aztán az idézett interjú címét sem tarthatjuk hitelesnek. Boguslawskit szereti az író, Urit is, de például Uri anyját nagyon nem, és hasonlóan viszonyul Katihoz is, Fátroy feleségéhez, nem is szólva Matyiról, Fátroy fiáról, akit „reménytelenül butának” nevez a 89. oldalon.

Kudarca-e a *Tavaszi Tárlat*? Bár úgy tűnhet, emellett érveltem, egyáltalán nem érzem kudarcnak; inkább azt próbáltam érzékelteni, mennyire kockázatos rövidre zárt nyilatkozatokat tenni valamiről, aminek szépsége éppenséggel a megfajthatatlanságában rejlik, s mennyire veszélyes vigyázatlanul ráengedni a személyiségünket egy klasszikusan objektívnek gondolt könyvre és alakjaira.

Egyébként az új regényt, ha nem is remekműnek, egy nagy író érdekes vállalkozásának érzem. Amivel kezdtem ezt az írást, az itt is igazolódik: a rövid, kopogós mondatok valahogy minden stílusdeficitjük ellenére magukkal rántják az olvasót; nem véletlenül nevezi a Revizor kritikusa „lehetetlennek” a művet.⁵ A környezet szürkén kommunista, s a könyv folyamán ez a szürke egyre fojtogatóbbá, halálössá válik. A továbbiakban azt szeretném kifejteni, mit is mutat meg ez a regény egy olyan korszakból, amelyről úgy gondoljuk, mindent vagy legalábbis sokat tudunk.

Radnóti bírálatában sokat foglalkozik a *hallgatás* kérdéssel *Az Ikszekben*, s rámutat, miért cselekvés, amiről azt hinnők, semmi köze a cselekvéshez: mert színpadra kerül és hatása lesz, *gesztusértékűvé*, jelentéssé, szimbolikussá válik. Ezért játszhat

a félig agyonvert színész, ezért vált ki örjöngést a tömegből Boguslawski „nyíltszíni elhallgatása Corneille *Horatiusában*.”⁶

A diktatúrák egyik legfontosabb jellegzetessége, hogy a magánember hallgatását *közhallgatássá* változtatják. A Nagy Testvér előtt nemcsak az a gyanús, ő nemcsak attól lesz ingerült, ha valaki a rendszer ellen beszél, hanem attól is, és ahogy fokozódik a téboly, egyre inkább attól is, ha valaki hallgat, s a zsarnokság akkor „igazi”, ha az is bűn, ami nem is lehetett szándék. Fátroy Gyula aranyérműtettel fekszik a Rókus kórházban, nem vehet tehát részt az ötvenhatos eseményekben – ez utólag nagy megnyugvás a számára. A diktatúra azonban nem hagyja nyugodtan élni. Megjelenik egy cikk, amelyben megemlíti a nevét, és innen aztán nincs megállás: „hősünk” néhány nap múlva már úgy közlekedik Budapesten, mint egy haláraitelt.

„De a hallgatás [...] arra az emberre irányul, akit hallgatnak, akinek kérdésére hallgatás a válasz, akivel együtt hallgatunk: akinek mondjuk hallgatásunkat.”⁷ A kommunizmus azonban úgy működik, hogy mondani sem kell senkinek semmiféle hallgatást – hogy spirósan fogalmazzak, a rendszernek bűnösre van szüksége, hát megteremti. Hogy Fátroy mindezt nem érti (ami a legegyszerűbben a Szász Lalival, a szerencsétlen, cinikus keseredett hadbíróval való beszélgetésből derül ki – 225–237), az mit sem változtat a tényen: egy koncepció per áldozatává akarják tenni. Végül egy *deus ex machina*, azaz Kalán Géza révén megmenekül, amikor már a gyári sakkcsapatból is kihagyják; ez is, az is logikus, bár az sem lenne kevésbé érthető, ha kivégeznék.

Mindez a szokásos, ízléstelen borzalom, amit mégis meg és túl kellett élni valahogy. Attól válik egyedivé, hogy éppen vele, Fátroy Gyulával történik meg, aki annyira kisember, hogy kisebb már nem is lehetne, annyira ártatlan, amennyire csak lehet valaki egy örültség közepén és annyira naiv, amennyire sokan voltak; éppen elegendő egy fél évszázadhoz. A *Tavaszi Tárlat* erénye, hogy olykor közhelyesen ugyan (Kati például „tengeremély gyűlölettel” néz hősünkre, mikor elmondja, másnap ismét mehet dolgozni – 262), de érzékivé teszi ezt az időszakot a félelmeivel, a gyalázataival, a kínos helyzeteivel és az örömeivel együtt, amelyektől Fátroy története egészen mainak tűnik: „...ha nincs ez a buta affér, talán sose látta volna ezeket a lányokat, és soha nem látta volna azt a különös arcú, mély hangú lányt.” (180) Akkor még buta afférnak nevezheti, de nem ez a lényeg, hanem az, hogy az élet számtalanszor és történelmi koroktól abszolút függetlenül nyújt így vigaszt.

Maga a címadó tárlat is, a Fátroy felesége rendezte művészi seregszemle (itt igazán helyénvaló ez a nyakatekert szintagma!) is tipikus kommunista aljasság, és nem a művészek a legkevésbé

⁴ Eszéki Erzsébet: *Szépirodalmi művet csak és kizárólag szeretetből lehet írni – Spiró György*, <http://kultura.hu/main.php?folderID=1181&articleID=283953&ctag=articlelist&iid=1>

⁵ Müllner András: *Ebédjegy és terror*, http://www.revizoronline.com/hu/cikk/2775/spiro-gyorgy-tavaszi-tarlat/?cat_id=1&first=0

⁶ Radnóti: *i. m.*, 105.

⁷ Uo.

aljasok. A rendszer nekik is meg akarja mutatni, hogy ő az úr, nem lehet látni a szempontjait, következőképpen képtelenség alkalmazkodni hozzájuk. De Kati is megússza, csak besúgó lesz; igazán nem nagy ár.

A *Tavaszi Tárlat*, mint mondtam is már, egy nagy író érdekes könyve. A környezet a végsőkig hiteles, látszik, hogy Spiró nemcsak nyomozott (hálás is „mindazoknak az ismerősöknek és ismeretlenek, akik személyes találkozón, telefonon vagy e-mailben az apró részleteket firtató kérdéseimre készségesen, lelkesen válaszoltak, és megosztották velem saját és családi emlékeiket”, mondja a fülszövegben), hanem be is épültek a nyomozás eredményei önnön emlékei mellé. Jók az alakok, jók a párbeszéddek (a drámaíró is látjuk működni: „A régi belépő érvénytelen – közölte egy nagydarab, sosem látott férfi. – Álljon félre. Ki tudja magát igazolni? – Akárki. Ismernek. – Nevet mondjon. – Fátroy Gyula. – Az kicsoda? – Az én vagyok. – Maga csak ne vicceljen. Odabentről ki tudja magát igazolni?” – 32), a történet mindennapi és hideglelős. A narráció bosszantó kétértelműségei és a sematizmusok azonban nehezen feledhetők. Talán egy irodalom-szociológiai szemponttal is összefügg a recepció visszafogottsága: a hirtelen jött sikerrel és a hatással, amelyet Spiró munkásságára kifejtett. Igaz, a *Fogság* és a *Messiások* között mindössze két év telt el, de ez utóbbi *A Jövevény* átírása, az a két év tehát nem a kihordás időszaka. Persze ennek hosszát nehéz pontosan megállapítani (mint idéztem, az újságcikket tizenegy évesen olvasta az író, 53 évvel ezelőtt, 9 éve „bukkant fel az emlékezetében” és a könyv az idén jelent meg), de tény, hogy a *Feleségverseny* és a *Tavaszi Tárlat* között egyetlen év van. Márpedig úgy gondolom, bizonyos írói alkatok esetében veszélyes a sietség, a gyorsaság. Aki ilyen karcosakat gondol a világról, az ne igyekezzen a befogadást megkönnyíteni.

Deczky
Sarolta

Szerződés a testtel

(Greco
Krisztián:
Mellettem
elférsz.
Magvető,
2011)

Valahogy élni kell. Valahogy el kell igazodni a dolgok között. Ez azonban nem csak azt jelenti, hogy reggel lefőzzük a kávé, aztán irány a munka, este pedig haza. Jelentheti akár ezt is, csak akkor oly érintetlenül és értetlenül siklunk ki az életből, ahogyan belepottantunk. Pedig érintetlenül és ártatlanok sose vagyunk. A gének, melyek formát és állagot adnak a testnek, és az idő, mely tartalmat és irányt ad a történeteknek, már a születés előtt és még a halál után is beleírnak a létezés rendjébe, ahonnan akkor sem szabadulhatunk, ha nagyon akarunk. Megáll az ember olykor a tükör előtt, és ha nemcsak a szokásos esztétikai műveleteket végzi el több-kevesebb sikerrel, hanem figyelmesen megvizsgálja azt az arcot ott, szemben, akkor néha mintha elkezdene afféle elvarázsolt kastélyvá válni a tükör, sok-sok teremmel, perspektívával. Már is mintha sok-sok arc nézne vissza; sok-sok génállomány, sok-sok történet. A dolgok között márpedig csak úgy tudunk eligazodni, ha szétszálazzuk a történeteket, azonosítjuk az arcokat, és szép lassan újra megtaláljuk köztük a magunkét is.

„Én a testemmel szerződést kötöttem” – ezzel a nagyon erős és remek mondattal kezdődik a regény. A testtel szerződést kötni azonban azt jelenti, hogy szerződést kötünk az idővel, szerződést a felmenőkkel és talán a majdan jövődekkel is. De azt is jelentheti, hogy magunknak akarjuk a testünket, csakis magunknak, és nem engedünk át belőle semmit a múltnak vagy a jövődeknek, hanem féltékenyen őrizgetjük. Mindent meg akarunk változtatni rajta, ami arra emlékeztethet, hogy másoknak is köze van hozzá. A regény főhőse mintha mindkét értelemben egyidejűleg megkötötte volna a szerződést a testével. Egészséges akar lenni, s nem akarja hagyni, hogy a régi idők emberei kikezdzék. Bírni akarja a halált. De mindeközben saját testében, a géneiben hordja a felmenők örökségét. Saját testében, gesztusaiban nemzedékek találkoznak, történetek kavarnak.

Ez a kavargás a regény. Hősünk nem akarja hagyni, hogy kikezdzék a régi emberek, de ez elől lehetetlen kitérni. Mintha az a freudi elv működne, hogy amit nagyon el akar fojtani az ember, az tünet formájában újra meg újra visszatér. Hiába akarunk elszakadni a családi történetektől, azok utánunk nyúlnak, és hovatovább nem csak az önmegértés, hanem a túlélés záloga